

TIPIKUS TANULÓ

Jó gyakorlat leírás – „Gyermekek és Diákok Hangja” projekt nap | 1 × 90 perc | 9–13. évfolyam

A program rövid összefoglalása

A foglalkozás célja, hogy a diákok egy elképzelt, de hétköznapi „tipikus tanuló” karakter megalkotásával mélyebben megértsék egy általuk fontosnak tartott iskolai probléma vagy témakör érintettjeinek szükségleteit, nehézségeit és motivációit. A kiscsoportos munka során a csapatok lerajzolják és jellemzik ezt a szereplőt, majd megosztják egymással a többi csapattal. A folyamat végeredménye csapatonként egy megrajzolt és jellemzett „tipikus tanuló” karakter, amely alapot adhat az adott probléma további, megoldásközpontú feldolgozásához.

A program keretei

Célcsoport: 9–13. évfolyamos középiskolás diákok (kb. 15–21 évesek); a felhívás kategóriái közül a 9–10. és a 11–13. évfolyamos korosztályt érinti.

Javasolt csoportlétszám: 16–30 fő egy osztály- vagy csoportközösségből, 4–5 fős kiscsoportokra (kb. 4–6 csapatra) bontva.

Megvalósítási keret: Gyermekek és Diákok Hangja témanap; önállóan is megvalósítható, illetve kapcsolódhat egy korábbi problémafeltáró alkalomhoz, ha a csapatok már kiválasztottak egy iskolai problémát vagy témakört.

A facilitátor személye: a foglalkozást az iskola egy tanára, szociális munkása vagy más, a diákok által ismert és elfogadott dolgozója vezeti facilitátorként; külső szakember bevonása nem szükséges a megvalósításhoz.

Időkeret: 1 × 90 perc, egy alkalom.

A program céljai

A foglalkozás az alábbi kérdések megválaszolására ad lehetőséget a diákok számára:

- Hogyan segít egy elképzelt, de hiteles szereplő megalkotása abban, hogy mélyebben megértsük egy iskolai probléma érintettjeit?
- Milyen tulajdonságok, szükségletek, nehézségek jellemezhetik azt, akit egy adott iskolai probléma leginkább érint?
- Hogyan kerülhető el az egyoldalú, sztereotip gondolkodás, amikor egy célcsoportról beszélünk?
- Hogyan segíti a másik nézőpontjának felvétele a megoldáskeresést és az együttérzést?

Módszertani leírás

Szakasz	Idő	Munkaforma
1. Feloldódás és ráhangolódás	15 perc	Beszélgetőkör
2. Téma kiválasztása és csapatalakítás	10 perc	Rövid frontális bevezető + önszerveződő csoportalakítás
3. A Tipikus Tanuló megalkotása	45 perc	Kiscsoportos alkotómunka, projekt munka
4. Bemutatás közös körben	15 perc	Rövid prezentáció, plenáris
5. Zárás és összegzés	5 perc	Beszélgetőkör

1. Feloldódás és ráhangolódás (15 perc, beszélgetőkör)

Menete: A csoport körbe ülve helyezkedik el, a facilitátor egy rövid szóasszociációs kört vezet: mindenki mond egy szót, ami eszébe jut a „tipikus diák” kifejezésről. A facilitátor felírja a szavakat, majd röviden rákérdez: ezek a szavak mennyire írnak le egy valódi, konkrét embert, és mennyire csak egy általános képet? Ezután kimondja a közös kereteket: nincs jó vagy rossz válasz, önkéntesen szólalunk meg, végighallgatjuk egymást, tegeződünk, szabadon lehet inni-enni, és bármikor lehet szünetet kérni.

Cél: A gyors szóasszociáció segítségével játékosan felszínre hozni a résztvevőkben meglévő, gyakran sztereotip elképzeléseket anélkül, hogy ezt direkt módon be kellene ismerniük. A rákérdezés – mennyire valódi ez a kép – már megalapozza a foglalkozás fő célját: hogy egy általános kategória helyett konkrét, hiteles, sokszínű szereplőt fognak alkossanak meg. A keretek kimondása biztonságos, ítélezésmentes légkört teremt, ami elengedhetetlen az empátikus munkához.

Beépített kérdés: „Volt olyan szó a felsoroltak közül, ami rád is illik? Volt, ami egyáltalán nem?” – ez rögtön személyessé teszi a témát, és rávilágít arra, hogy egyetlen szóval nem lehet leírni egy embert.

2. Téma kiválasztása és csapatalakítás (10 perc, rövid frontális bevezető + önszerveződő csoportalakítás)

Menete: A facilitátor röviden ismerteti a feladatot: a következőkben minden csapat megalkot majd egy elképzelt, de hiteles „tipikus tanulót”. Ezt követően arra kéri a résztvevőket, hogy alkossanak 4-5 fős csapatokat aszerint, hogy kikkel szeretnének dolgozni.

Cél: A spontán csapatalakítással elősegíteni, hogy a fiatalok hasonló érdeklődések mentén kapcsolódjanak és így az általuk készítendő tipikus tanuló kapcsolódik az őket foglalkoztató releváns iskolai kérdéshez.

Beépített kérdés: „Mi a közös a csapattagokban, miért pont így rendeződtetek csapatba?”

3. A Tipikus Tanuló megalkotása (45 perc, kiscsoportos alkotómunka, projektmunka)

Tanári előkészület: A csapatoknak flipchart papír, ceruza, filctoll és toll áll rendelkezésükre. Igény esetén a facilitátor egy egyszerű, kitölthető karaktersablont is adhat a csapatoknak, amely a lenti szempontokat vizuálisan is végigvezeti. (Melléklet: Tipikus Tanuló rajza – sablon.)

Menete: A csapatok flipchart papíron megrajzolják a kiválasztott témához kapcsolódó „tipikus tanulót” – egy elképzelt, de hiteles szereplőt, aki a célcsoportjukhoz tartozik. A rajz mellé az alábbi szempontok alapján jellemzik is a szereplőt: milyen tulajdonságai vannak; hogyan viselkedik; hogyan telnek a napjai; mi a szereplő problémája (kapcsolódva a csapat témájához); milyen ellenérzései vannak, mit nem szeret; mit szeret, mi segít neki; mik a céljai. A facilitátor csapatonként körbejár, és szükség esetén további kérdésekkel segíti a munkát.

Cél: A rajzolás és a szöveges jellemzés segítségével konkrétta, „megfoghatóvá” tenni az elképzelt szereplőt – ez sokkal mélyebb megértést eredményez, mint egy elvont probléma-megfogalmazás. A megadott szempontrendszer (tulajdonságok, viselkedés, napi rutin, probléma, ellenérzések, örömek és segítő tényezők, célok) biztosítja, hogy a csapat ne csak a problémára, hanem a szereplő teljes élethelyzetére, motivációira is rálásson – ez az empátia és a megalapozott megoldáskeresés alapja.

Beépített kérdés: „Ha ez a szereplő itt ülne veletek, mit mondana most, amikor meghallja, hogy róla beszéltek?”

4. Bemutatás közös körben (15 perc, rövid prezentáció, plenáris)

Menete: A csapatok visszaülnek a közös körbe, és – az idő függvényében – néhány csapat bemutatja a saját „tipikus tanulóját”: a rajzot és a legfontosabb jellemzőket. A facilitátor minden bemutató után rákérdez, mi volt a legnehezebb rész a szereplő megalkotásában.

Cél: A megosztás révén lehetőséget adni arra, hogy a diákok mások szemszögéből is lássák, milyen sokféle tanuló és probléma él egy iskolán belül. Ez tárgítja a saját nézőpontjukat, és felkészíti őket arra, hogy a probléma további feldolgozásakor (pl. megoldás vagy plakát tervezésekor) ne csak a saját, hanem mások élethelyzetét is figyelembe vegyék.

Beépített kérdés: „Mi lepett meg a többi csapat szereplőjében? Felismertél valakit, akire hasonlít valaki, akit ismersz?”

5. Zárás és összegzés (5 perc, beszélgetőkör)

Menete: Rövid záró kör: mit vinne magával a diák a mai gyakorlatból, hogyan látja most másképp a „tipikus tanuló” fogalmát.

Cél: A tudatos lezárás segítségével összekapcsolni a gyakorlati élményt (rajz, jellemzés) az elvontabb tanulással (empátia, sokszínűség), és biztonságos keretek között lezárni a foglalkozást.

Beépített kérdés: „Mit vinnél magaddal erről a foglalkozásról az iskolai mindennapokba?”

Az eredmények dokumentálásának módja

- A csapatok által megalkotott „tipikus tanuló” rajzok és jellemzések lefotózása a foglalkozás végén.
- A bemutatás során elhangzott kiegészítések, gondolatok facilitátor általi rövid jegyzetelése.
- A záró és a lépésenként beépített reflexiós kérdésekre adott válaszok témák szerinti összegzése.

Szükséges eszközök és feltételek

Terem, ahol a székek körben elhelyezhetők, és van hely kiscsoportos munkára.

- Flipchart papír – csapatonként 1–2 ív
- Ceruza – csapatonként több db
- Filctoll, toll – csapatonként 1 készlet
- Cetli vagy post-it a témaválasztáshoz – szükség szerint
- Óra vagy időzítő – 1 db
- Projektor és hangszóró az instrukciók kivetítéséhez – 1 db (opcionális)

Mellékletek

- Tipikus Tanuló rajz korábbi példák (sablon)